

Simon
László

A FAGAZDASÁGI SZAKMUNKÁSKÉPZÉS TÖVÁBBFEJLESZTÉSÉRŐL

A termelési erőforrások hatékonyabb felhasználása, a technika és a technológia fejlesztése, a munka és a termelés jobb megszervezése, végső soron a termelékenység emelkedése, a jövedelmezőség fokozása a dolgozók szakmai képzettségének színvonalával kölcsönhatásban áll. A szakoktatás minden szintjén arra kell törekedni, hogy a szakmai tantárgyak teljes egészében segítsék, ha csak áttételesen is ezt az előrehaladást. A megszerzett szaktudás fő iránya a műszaki fejlesztés irányába hasson. Különösen fontos, hogy a képzés színvonalára összhangban legyen a termelés színvonalával, a leendő szakmunkások a képzési idő alatt szert tegyenek a szakmai területen általánosan alkalmazott termelőberendezések rendeltetésszerű, teljesítményképes kezelésére.

Az erdészeti szakmunkásképzés fő problémája éppen az, hogy *nincs kellő összhang a termelés és a képzés szintje között*. Miközben az üzemek fokozatosan a komplex gépesítés irányába terelik a műszaki fejlesztésüket, a szakmunkásképzés a technikai szint tekintetében nem képes azt nyomon követni. S bár ez a színvonalbeli különbség az utóbbi évek progresszív oktatáspolitikája következtében meglehetősen viszonylagossá vált, kétségtelen, hogy *a gazdálkodásnak a racionalizálásra való törekvését az oktatás további racionalizációjának is követnie kell*.

Az oktatási oldalnak a fenti cél irányában való racionalizációja a MEM hosszú távú oktatási programjának továbbfejlesztésével oldható meg azoknak a javaslatoknak a felhasználásával, amelyek a kérdéssel kapcsolatba került fórumok vitaanyagából hosszú folyamat során szintetizálódtak, és amelyeknek alapelveit a Fagazdasági Tanács az erdészeti és faipari szakmunkásképzés progresszív tervezeteként ismert el. A fejlesztési javaslatok alapelvei az MSZMP KB. 1972. évi oktatáspolitikai állásfoglalásának is megfelelnek.

A KÉPZÉS JELENLEGI HELYZETE

Magyarországon jelenleg 188 szakmában folyik *szakmunkásképzés*. Ebből négy esik az erdőgazdálkodás és az elsődleges faipar fő tevékenységi területére, éspedig az

- erdőművelő-fakitermelő,
- vadász-vadtenyésztő,
- gépi famegmunkáló és a
- falemezgyártó szakma.

Az erdőművelő-fakitermelő és a vadász-vadtenyésztő szakmákban 3 éves, iskolarendszerű, azaz ifjúsági tanulói képzés, valamint munkaviszonyban állók képzése folyhat. A gépi famegmunkáló és a falemezgyártó szakmákban csak munkaviszonyban állók részvételével folytatható szakmunkásképzés.

Betanított munkás-képzés folytatható a következő munkakörökben (munkaviszonyban állók számára):

- motorfűrész-kezelő,
- targoncavezető,
- erdészeti növényvédő,
- erdőművelő,
- fűrészáru szárítóberendezés-kezelő,
- faipari gépi szerszámélező,
- keret- és rönkvágó fűrészgépkezelő,
- inga-, szalag- és körfűrészkezelő,
- egyengető-, vastagoló gyalu és marógépkezelő,
- ládaszegező és fűzőgépkezelő,
- parkettagyártó.

Szaktanácsok specializáló (képesítést nyújtó) továbbképzése a következő szakokon lehetséges:

- erdőgazdasági gépész szak, amely az erdőművelő-fakitermelő, valamint a növénytermesztési gépész,
- faipari gépjavitó és karbantartó szerelő szak, amely a géplakatos vagy a mezőgazdasági gépszerelő,
- termékosztályozó szak, amely a gépi famegmunkáló és az asztalos,
- fagazdasági rakodógép-kezelő szak, amely a gépjármű kezelő,
- választékoló (hossztoló) szak, amely az erdőművelő-fakitermelő,
- erdőgazdasági gépjavitó és karbantartó szerelő szak, amely a géplakatos és a mg.-i gépszerelő szakmára épül. Iskolarendszerű ifjúsági szaktanácsképzést a szaktanács törvény értelmében elsősorban és alapvetően az állami költségvetés, felnőttképzést a képzésben érdekelt vállalat terhére lehet végezni.

A KÉPZÉS PROBLÉMÁI ÉS AZOK ELVI MEGOLDÁSA

Az erdőművelő-fakitermelő ifjúsági szaktanácsképzést folytató intézetek nem rendelkeznek a korszerű szaktanácsképzés tárgyi feltételeivel, a *szaktanácsképzés színvonala viszonylag elmaradt az üzemek termelési színvonalától*. A korszerű szaktanácsképzés további feltételeiként a képzés koncentrációjával, tehát a feladatok kevesebb iskolában történő megvalósításával el kell érni a taneszközpark gyorsabb felfejlesztését és jobb kihasználását.

Az objektív feltételeknél a képzés szubjektív feltételei nagyobb jelentőségűek. Ezek a szubjektív feltételek azonban a tanárok esetében nagymértékben az objektív feltételek függvényei. Azaz a *tanárok kívánatos mértékű specializációjához vezető munkamegosztás is megköveteli a képzés koncentrációját*. A koncentráció által lehetővé tett munkamegosztás önmagában is jelentős mértékben segítheti az oktatás hatékonyságának emelését.

A tanulók esetében nem ilyen egyszerű a helyzet. Az oktatás tárgyi feltételei kedvezően befolyásolják a személyi feltételek alakulását, amelyek az erdőművelő-fakitermelő szakma konvertibilitásának növekedésével különösen kedvező beiskolázási helyzetet teremthetnek. A végeredmény mégis akkor lesz megnyugtató, ha az erdőgazdasági szaktanácsképző intézetekből kikerülő szaktanácsok túlnyomóan az erdőgazdaságban és — ami nem kevésbé fontos — fizikai munkás munkakörben kívánják szakmai tudásukat gyümölcsöztetni. A jelenlegi helyzet ebben a tekintetben nem kedvező. A fiatal szaktanácsoknak mintegy fele marad tartósan az erdőgazdálkodás területén, a többiek vagy

eleve más területre orientálódnak, vagy a sikertelen beilleszkedés után válnak meg az erdőgazdaságtól.

Ahhoz, hogy lényeges változás történjék ezen a téren, az oktatásban is további erőfeszítésekre van szükség. Így:

- korszerű beiskolázási propaganda anyagokat kell kiadni,
- a beiskolázandó tanulókat pályaalkalmassági vizsgálaton célszerű kiválasztani,
- a szakmai képzés belső tartalmának átalakítását a szakma elnevezésének megváltoztatásával is kifejezésre kell juttatni,
- körültekintőbb nevelő munkát kell végezni a termelésbe való beilleszkedésnek zökkenőmentesebb elősegítése érdekében.

Ugyanakkor nyilvánvaló az üzem befolyásoló szerepe is közvetlen, de elsősorban közvetett ráhatása a beiskolázásra, a célra irányuló képzésre. A követelménytámasztás és igényformálás nem lehet egyoldalú sem a szakmunkás, sem az üzem részéről. Az üzemnek csak akkor lehet reális igénye magasabban kvalifikált szakmunkásra, ha szakképzettségéhez közel eső színvonalon folyamatosan tudja foglalkoztatni és a munkaerőgazdálkodásnak általános nívóját, valamint a szociálpolitikai vívmányokat a jelenleginél magasabb normák alapján állítja be. Az érdekazonosság a termelés és az oktatás között nyilvánvaló, egyiknek feladatát sem lehet a másik közreműködése nélkül elvégezni. Az oktatásnak fel kell számolnia a még meglévő maradék öncélúságát is, az üzemnek is lépni kell az oktatás felé, a közös érdek, a nagyobb áthatás megteremtéséért.

Az üzemnek nemcsak a felnőttoktatás, hanem az ifjúsági oktatás terén is van feladata, amellyel pedig látszólag semmi dolga. A szerződött szakmunkástanulók esetében a szerződés a vállalat részéről ne csak az ösztöndíj átutalásából álljon. A vállalat illetékesei a szakmunkástanulók magatartását, fejlődését, problémáit már az iskolai tanulmányi idő alatt is kísérjék figyelemmel, segítsék az iskola elhagyása után az üzemi életbe való beilleszkedésüket, keressék a módját a megterhelés fokozatosságának és lehetőségét már ma is sokoldalú szakképzettségüknek, az üzem érdekével egyeztetett, változatos és racionális felhasználására.

A felnőttek szakmunkásképzése az *erdőművelő-fakitermelő szakmában*, jelenleg a következő főbb problémákat veti fel: A szakmai oktatás tartalma és terjedelme a felnőttképzésben elvileg megegyezik az ifjúsági szakmunkásképzésével. Ez az anyagmennyiség a felnőttképzés semmilyen formájában nem dolgozható fel kielégítő mértékben, főleg nem a képzési idő jelentős rövidítésének igénye mellett, pedig ez a felnőttek oktatásában objektív szükségesség. Az erdészeti szakmunkásképzés jelenlegi rendszerében nem oldható meg a nők szakmunkásképzése sem.

A felsorolt problémák megoldására született javaslatok közül az alább ismertetett tűnik a legcélszerűbbnek. E szerint az ifjúsági képzés továbbra is átfogóan felölelné az erdőgazdálkodás egész tevékenységét, míg a felnőttek szakmunkásképzése csak egy-egy nagyobb részterületre korlátozódna.

A korszerű erdészeti szakmunkásképzésnek lassan-lassan beérlelődő feltételei lehetővé tennék, hogy a fiatalok által 3 év alatt elsajátított szakma a sokak által régen áhított erdőgazdasági gépész elnevezést vegye fel, míg a felnőttképzés 2 (esetleg 3) fő tevékenységi terület szerint:

erdőművelő szakmunkás,
fakitermelő szakmunkás,
(erdészeti növényvédő szakmunkás)

elnevezéseket kaphatná. A felnőttképzés szakmaiban így a képzés időtartama lényegesen lerövidülhetne, a nők az „erdőművelő” szakmában szakmunkáské-

pesítést szerezhetnének, az erdészeti növényvédő betanított munkások szakmá-síthatnák alacsonyabb fokú szakmai képezésüket. A rakodógép-kezelők pe-dig már jelenleg is „Fagazdasági rakodógép-kezelő” képezést szerezhetnek a gépjárműkezelő szakmára épülő speciális továbbképezés útján. A fakitermelő szakmunkás ugyancsak „Erdőgazdasági gépész” képezést és címet nyerhetne a különböző tananyagnak speciális továbbképző tanfolyamon való elsajátítása után.

Az ifjúsági képezésen elsajátítható szakma értékének megfelelő megkülönböz-tetést kapna a felnőttképezés egyedi szakmaival szemben. Ezzel viszont a szak-munkástanulók jogos észrevétele nyerne orvoslást, amit az a jelenlegi helyzet váltott ki, hogy ugyanazon szakmunkás oklevél megszerzését — ha kényszerítő körülmények hatására is — a felnőttek a szakmai ismeretek szűkebb körű fel-dolgozásával és lényegesen kevesebb idő befektetésével is elérhetik.

A gépi famegmunkáló és a falemezgyártó szakmákban csak munkaviszony-ban állók részvételével folytatható szakmunkásképezés, üzemi tanfolyamok ke-retében, kijelölt iskolák felügyeletével.

Az elsődleges faipar területén a szakmunkás-utánpótlást biztosító ifjúsági szakmunkásképezés beindítása jelentkezik megoldandó problémaként.

A betanított munkásképezés az erdőgazdálkodás és az elsődleges faipar mű-szaki fejlesztésének intenzív szakaszában a korszerű szakmunkásképezés mel-lett döntő fontosságú, mert a termelésre szinte azonnali kihatással van. Ennél a képezési foknál is törekedni kell a tanfolyamok intenzív jellegére, a képezési feltételek javítására és esetleg a képezési idő csökkentésére. A betanított mun-kás tanfolyamok 3 fő formájával kell számolni a jövőben, és pedig:

1 Azokban a munkakörökben, amelyekben fokozottabb a balesetveszély, il-letőleg a gép állagának megőrzéséhez, valamint a gép kapacitásának ki-használásához különleges vállalati és népgazdasági érdekek fűződnek, a foglal-koztatást a minisztérium képezéséhez köti.

Ilyen munkakörök:

- erdészeti növényvédő — a képezés ebben a munkakörben jelenleg is ható-sági előírásra történik,
- motorfűrész-kezelő,
- targoncakezelő.

Ha a felnőttképezés fenti szakmái kialakulnak, ez a képezési kötelezettség valószínűleg a megfelelő szakmákra vonatkozik majd.

Ilyen megkötésre lehet számítani a rakodógép kezelők esetében is. Ugyan-ezen indokok alapján felülvizsgálatra kerülnek az elsődleges faipar munkate-rületei is.

2 Ide tartoznak azok a betanított munkás munkakörök, amelyekben a kép-zés a vállalat kezdeményezésére, országos érvényű bizonyítvány megszer-zéséért, központi dokumentációk felhasználásával, szakmunkásképező intézet irányításával folyik.

3 A harmadik csoportba azok a betanított munkás munkakörök tartoznak, amelyekben nemcsak központi, hanem bármilyen dokumentáció felhasz-nálható és a képezés csak az adott vállalatra érvényes jogosítvány megszerzé-séért folyik.

Az első csoportba tartozó tanfolyamokat elsősorban a külön erre a célra specializálendő és kizárólagosan felnőttoktatást végző szakmunkásképező inté-zetben, a másodikba tartozókat a szigorított követelményeknek megfelelő üzemi keretek között kell szervezni.

A szakmunkások képezést adó specializáló továbbképezése intézményesen

még nem indult be, hiszen még a szakmunkásképzésben élenjáró gazdaságok is csak az alapképzés bonyolításánál tartanak, sok gazdaság pedig még az alapképzés terén is várakozó álláspontra helyezkedett. A szakmunkás-képzettségre épülő specializáló továbbképzésnek egyelőre nem alakultak ki a körvonalai. Nem ismeretesek a pontos szükségletek és az üzemi igények.

A SZAK- ÉS BETANÍTOTTMUNKÁS-KÉPZÉS LÉTSZÁMSZÜKSÉGLETE

A hosszú távú fejlesztési terv keretében az üzemnek szakemberszükségleti tervet is kell készíteni. Ezeknek adatai segítséget nyújtanak a képzési tervek kidolgozásához, a képzést megvalósító bázis(ok) kapacitásának meghatározásához. A speciális feladatok megvalósítását pedig központi koordinációval szükséges kielégíteni a gazdaságosság és célszerűség elvei alapján.

Olyan szakemberképzési feladatok esetében, amelyek egyébként más tárca hatáskörébe tartoznak (pl. híddarusok, autódarusok képzése a KGM-hez, illetve ÉVM-hez) és a megoldásukkal a vállalatok egyenként nehezen boldogulnak, ugyancsak elképzelhető központi szervezéssel tanfolyam rendezése az érdekelt tárcákkal történő megegyezés alapján. A szakemberszükségleti tervek gondos kimunkálására szükség van azért is, hogy az üzemek képzési feladataik ismeretében annak anyagi fedezetét is tervezni tudják, lévén a szakmai képzés műszaki fejlesztési feladat és finanszírozásának forrása az üzemi akkumuláció. A fizikai dolgozók képzésének a tervfeladatokra vetített és a központi szervek által kalkulált létszámadatait nem ismertetem, mert a képzési feladatok realizálása — a fenti okoknál fogva — nagymértékben a termelőüzemek kezdeményezésétől és szándékától függ.

Az ifjúsági szakmunkásképzés tervezett előirányzatai biztosabb talajon állnak. A jelenlegi évi 120 fős beiskolázási keretszámot a VI. ötéves terv során 1,5—2,0-szeresére kellene emelni a szakemberstruktúra folyamatos átalakulása, valamint annak következtében, hogy elsősorban ez a képzési forma biztosíthatja a jövőben az egész erdőgazdasági termelési folyamatban otthonosan mozgó univerzális erdőgazdasági szakmunkások, erdőgazdasági gépészek képzését.

A létszámemelés lehetősége túl az anyagi feltételek előteremtésén, nagymértékben azon fordul meg, hogy addig az időszakig, amíg a tárgyi feltételeket biztosítani tudjuk, sikerül-e elérni szakmánk társadalmi rangjának emelkedését, a jó képességű, elsősorban gyakorlatias érzékű tanulók fokozottabb érdeklődését szakmunkásképzésünk iránt.

Az elsődleges faipar által foglalkoztatott dolgozói létszám egy osztály beindítását és folyamatos képzését teszi reálissá a tervezett szakmunkásképzési célú szakközépiskolában.

A SZAKMUNKÁSKÉPZÉS FEJLESZTÉSÉVEL KAPCSOLATOS FELADATOK

Az előzőekben elmondottak alapján a feladatok az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- 1 A jelenlegi képzés színvonalának magasabb szintre való emelése:
 - az erdőművelő-fakitermelő szakmunkásképzés, valamint
 - a felnőtt dolgozók szak- és betanított munkás-képzése vonatkozásában,
 - a képzés tartalmi átalakulását kifejező szakmai elnevezések bevezetése.

2 Új feladatok megoldása

— faipari ifjúsági szakmunkásképzés megszervezése.

Ezeket a feladatokat a fazagdasági képzést szolgáló iskolahálózat átalakításával tervezzük megvalósítani:

a) Erdőművelő-fakitermelő ifjúsági szakmunkásképzés.

Négy iskola jelenlegi feladatát — 120 fő/év képzését — változatlan beiskolázási keretszám mellett két intézményre javasoljuk koncentrálni. Az egyik intézmény döntően sík- és dombvidékre, a másik domb- és hegyvidékre képezne a szakmunkásokat.

b) *Felnőtt dolgozók szak- és betanított munkás-képzése, továbbképzése*

A fizikai dolgozók képzésének és továbbképzésének speciális területein hatékony és sürgős segítséget kell nyújtani a fazagdasági vállalatok számára. E feladatok megvalósítására az erdőművelő-fakitermelő ifjúsági szakmunkásképzés feladatától mentesítendő szakmunkásképző intézet állhatna be.

c) *Faipari ifjúsági szakmunkásképzés.*

Az erre a célra életre hívandó szakközépiskolában, valószínűleg „Elsődleges faipari gépész” elnevezéssel indulna be, később, de még 1974-ben meghatározandó helyen.

A fejlesztés és koncentráció ütemezése — a beruházási lehetőségek függvényében — már az 1974/75-ös tanévben lehetővé teszi az iskolahálózat bizonyos irányú átalakítását, valószínűbb azonban, hogy a végleges átforgalmazás csak az V. ötéves terv során valósulhat meg, az anyagi fedezet jelenlegi hiánya miatt.

d) *A szakmunkások specializáló továbbképzését* kitűnő feltételekkel rendelkező, központi irányításban levő mezőgazdasági szakmunkásképző intézetekben lehet megoldani.

A tervezett intézkedések véghezvitelével a korszerű erdészeti és faipari szak- és betanított munkásképzés és továbbképzés objektív feltételei teremthetők meg. A szakmunkásképző intézetek ugyanis a növekedő feladataikat nagyobb és egyszersmind differenciáltabb működésre képes szervezeti egységben oldhatják meg. A távlati fejlődésük egyidejűleg még több lehetőséget biztosít a személyi feltételek tervszerű megteremtésére, mely a progresszív tartalmi változtatásoknak is alapvető feltétele.

Шимон Л.: ДАЛЬНЕЙШЕЕ РАЗВИТИЕ РАЗВИТИЕ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ РАБОЧИХ, ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА И ПЕРВИЧНОЙ ДЕРЕВООБРАБАТЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Подготовка квалифицированных рабочих лесного хозяйства не находится в согласии с производством она отстает от его уровня. В настоящее время проводится трехлетняя подготовка по школьной системе, по специальностям лесного хозяйства и охотничьего хозяйства. В специальностях по машинной переработке древесины и производству древесных плит готовятся квалифицированные рабочие только из работников с трудовым отношением. Подготовка обученных рабочих проводится на курсах для нескольких рабочих процессов. Наконец, имеется возможность для специализации квалифицированных рабочих для нескольких специальностей. Предстоит повышение уровня всех упомянутых видов подготовки и следует организовать подготовку квалифицированных молодых рабочих.

L. Simon: ON THE FURTHER DEVELOPMENT IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF THE SKILLED WORKERS IN THE FORESTRY AND TIMBER INDUSTRY

The professional training of the skilled workers has been behind with the technical level of the production in the forestry. At present there has been gone a teaching of tree years in the frame of the educational system for the forestry and the wildlife management branches. In the timber and board industry there have been trained only the workers being actually in labour relations. Some study course are for the professional training of trained workers in the operations of the timber industry. Finally there are some possibilities for the specialization of skilled workers. It has to be raised the niveau of all this training systems and it has to be organized the professional training of the young skilled workers more efficient way.